

H R U S H E V S K Y, M.: *HISTORY OF UKRAINE - RUS' (From Prehistory to the Eleventh Century)*. Volume 1. Edmonton-Toronto, Canadian Institute of Ukrainian Studies Press 1997. 602 s.

V dejinách ukrajinskej vedy a kultúry jedno z popredných miest právom patrí M. S. Hruševskému (1866-1934), významnému vedcovi-historikovi a vlastencovi svojho národa, ktorý vytvoril prvé ucelené zovšeobecňujúce dielo z dejín Ukrajiny od najstarších čias do druhej polovice 17. stor. Nie je zveličením tvrdenie, že jeho 10 zv. Dejiny Ukrajiny - Rusi v 13 knihách, publikované v rokoch 1898-1936, sú doteraz neprekonaným dielom ukrajinskej historiografie. Publikácia sa stala ozajstným manifestom na obranu práva na existenciu vlastných dejín Ukrajiny. Veď práve on sa rozhodne postavil proti oficiálnej koncepcii výkladu vývoja historického procesu ruskej historiografie, ktorej autormi boli M. Karamzin, S. M. Solovjov a M. P. Pogodin. Podľa nich dejiny veľkoruského štátu sa skúmali ako nepretržitý kontinuálny proces, ktorého začiatok vraj siaha do čias slovan-ského osídľovania a vzniku kyjevského štátu, v druhej polovici 12. stor. sa stala jeho pokračovateľom Severovýchodná Rus (s centrom v meste Vladimir), potom Moskovská Rus a nakoniec tento proces završuje Ruské impérium 18.-20. stor.

Široká pramenná základňa (práca je založená na dokumentoch domácich a zahraničných archivov) a využitie výsledkov výskumu predchodcov, ako aj príbuzných vedných odborov - archeológie, lingvistiky, sociológie, folklóru umožnili M. Hruševskému vytvoriť všestrannú a ucelenú vedeckú koncepciu dejín jedného z východoslovanských národov - Ukrajincov. Nosnou myšlienkou monumentálnej práce Dejiny Ukrajiny - Rusi je, že „všeruských“ dejín nikdy nebolo a ani nemohlo byť, keďže neexistuje ani „všeruský“

národ, či národnosť. Podľa autora môžu byť len dejiny všetkých „ruských národov“ či národností, ak ktosi chce ich tak nazývať, alebo dejiny východných Slovanov. Mali by sa tak volať namiesto súčasných „ruských dejín“. Práve myšlienka o nevyhnutnosti skúmania rôznych vetiev východných Slovanov bola mimoriadne plodnou. Správnu sa ukázala jeho výzva o nevyhnutnosti zrevizovania vtedy vládnucej teórie M. P. Pogodina, ktorá hodnotila Kyjevskú Rus výlučne ako výtvar veľkoruskej národnosti. M. Hruševskij navrhol inú cestu riešenia tejto zložitej otázky. Po prvú kategoricky odmietol nároky Moskovskej Rusi na časť staroruského dedičstva, lebo podľa jeho názoru výlučným dedičom je „ukrajinsko-ruská národnosť“, keďže ona vytvorila Kyjevskú Rus. Po druhé, M. Hruševskij navrhol skúmať najprv dejiny národa a nie dejiny štátu, lebo sú determinované ekonomickými, kultúrnymi a národnými faktormi. Po tretie, vyzýval študovať dejiny „každý národnosti (veľkoruskej, ukrajinskej a bieloruskej) osobitne v ich genetickej kontinuite od začiatkov až do súčasnosti“. Hoci mnohé otázky nastolené M. Hruševským na stránkach *Dejín Ukrajiny - Rusi* boli a dodnes sú predmetom vášnivých diskusií, nesporným faktom ostáva, že toto dielo je najcennejším príspevkom do dejín ukrajinskej historiografie. Nie je náhoda, že koncepcia dejín Ukrajiny, vypracovaná M. Hruševským, je dnes základom obnovenia ukrajinskej národnej historiografie. Medziiným, nedávno na Ukrajine bolo dokončené druhé úplné vydanie *Dejín Ukrajiny - Rusi* M. Hruševského v 10 zväzkoch, 11 knihách (Kyjev 1991-1998). Prvé vydanie vyšlo v New Yorku v rokoch 1954-1958.

Vďaka materiálnej podpore P. a J. Steľmachovcov a úsiliu mnohých vedcov, predovšetkým spolupracovníkov Centra výskumov dejín Ukrajiny P. Jacyka pri Kanadskom ústave ukrajinských štúdií vyšiel v angličtine v edícii *The Hrushevsky Translation Project* preklad 1. zväzku *Dejín Ukrajiny - Rusi*. Obsahuje dejiny Ukrajiny od najstarších čias (prvých obyvateľov a najstaršia kultúra na území Ukrajiny, slovanské osídlenie, kolonizácia a turecké vpády, kmeňové politické

zriadenie a začiatky Ruského štátu) do vzniku a vývoja Kyjevskej Rusi od kniežat'a Olega do konca panovania Vladimíra (1015), keď Rus prijala kresťanstvo. Treba oceniť kvalitu polygrafie a dobre premyslenú vnútornú štruktúru diela. Okrem autorského textu (preklad M. Skorupskej) s dôležitými poznámkami Hruševského o predmete, metóde, terminológii a ďalších parametroch výskumu, publikácia má rozsiahly úvod hlavného redaktora F. Sysina a úvod redaktora A. Poppe k prvému zväzku, ktorý vynaložil nemálo úsilia na vypracovanie bibliografického zoznamu prác, ktoré M. Hruševskij používal a citoval v prvom zväzku *Dejín Ukrajiny - Rusi*. Vydanie publikácie určite prispéje k poznaniu tvorby tohto veľkého Ukrajinca a Ukrajiny v anglickom svete.

Š. Vidňanský